

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

PRAVAZATEB
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

**МОДЕЛ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ
НА ГРАЖДАНИТЕ И БИЗНЕСА ПРИ ЗАБАВЕНО ПРАВОСЪДИЕ
като форма на осъществяване на мониторинг на ефективността на
съдебната реформа**

Град София, 2019 г.

**МОДЕЛ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ
НА ГРАЖДАНИТЕ И БИЗНЕСА ПРИ ЗАБАВЕНО ПРАВОСЪДИЕ**

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

като форма на осъществяване на мониторинг на ефективността на съдебната реформа

I. ВЪВЕДЕНИЕ:

Разработването на Модел за предоставяне на правна помощ на гражданите и бизнеса при забавено правосъдие и неговото популяризиране като форма на осъществяване на мониторинг на ефективността на съдебната реформа е част от изпълнението на дейност № 2 на проект „Гражданско участие за прозрачна и ефективна съдебна система“, осъществяван от Фондация „Права за теб“ с финансовата подкрепа на Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, Оперативна програма „Добро управление“, приоритетна ос „Прозрачна и ефективна съдебна система“, част от процедура „Граждански контрол върху реформата в съдебната система“.

1. ЦЕЛ:

При разработването на настоящия Модел за предоставяне на правна помощ на гражданите и бизнеса са съобразени целите и принципите на стратегическата рамка, а именно:

✓ Основните стратегически документи, свързани с реформата в съдебната система: Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система; Пътната карта на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система;

✓ Общата цел на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система да осигури европейски стандарт на правосъдие на физическите и юридическите лица; да превърне съдебната власт в ефективен гарант за върховенството на закона и оздравяването на държавното управление и институциите в страната ни;

✓ Относителните стратегически цели на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система, както и съответните приложими специфични цели към всяка от тях:

- Стратегическа цел 5: Гаранции за върховенството на закона, защитата на правата на човека, достъпа до правосъдие и хуманността на правосъдието, както и съответните приложими специфични цели: Ефективна съдебна защита на правата на човека (специфична цел 1); Преодоляване на причините за осъдителните решения пред ЕСПЧ и спазване на международните стандарти в областта на правата на човека (специфична цел 3); Развитие на системата на правната помощ (специфична цел 4):

- Стратегическа цел 6: Повишаване на доверието към съдебната власт чрез обществено участие и прозрачност, както и съответната приложима специфична цел: Засилване на прозрачността на съдебната власт и на диалога с гражданите (специфична цел 4).

Правото на съдебен процес в разумен срок е основно право на всяко лице, гарантирано от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ), изрично инкорпорирано в националното ни законодателство. Същевременно решаването на делата в

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

разумен срок е сред основните критерии за ефективност на всяка съдебна система и индикатор за общественото доверие в нея.

Ето защо предоставянето на правна помощ на гражданите и бизнеса относно правото на разглеждане и решаване на съдебните дела в разумен срок по разработен за целта модел, е форма на граждански контрол и мониторинг на ефективността на съдебната реформа, но така също и инструмент за повишаване на общественото доверие в съдебната система.

2. ОБХВАТ:

Моделът за предоставяне на правна помощ на гражданите и бизнеса в случаите на забавено правосъдие изследва и се основава на:

2.1. Действащата нормативната уредба в това число:

2.1.1. Материалното право:

✓ Разпоредбата на чл. 6, § 1 от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ), съгласно която *„всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения ... има право на ... публично гледане на неговото дело в разумен срок от ... съд ...“*.

✓ Разпоредбата на чл. 7, ал. 1 от Закона за съдебната власт (ЗСВ), съгласно която всеки има право на справедлив и публичен процес в разумен срок и от независим и безпристрастен съд.

2.1.2. Средствата за защита:

а) Вътрешноправните средства за защита по отношение на оплаквания за прекомерна продължителност по граждански, наказателни и административни производства или т.нар. национален механизъм за обезщетение, който включва:

✓ Административното компенсаторно средство за защита срещу оплаквания за нарушения на правото на граждани и юридически лица на разглеждане и решаване на делото в разумен срок, уредено в Глава трета „а“ от Закона за съдебната власт (ЗСВ), в сила от 01.10.2012 г., в изпълнение на двете пилотни решения *„Фингър срещу България“* и обединеното *„Димитров и Хамънов срещу България“*

✓ Искът за обезщетение по чл. 26 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ);

б) Правото на жалба пред Европейския съд по правата на човека на основание ЕКПЧ - след изчерпване на вътрешноправните средства за защита в съответствие с общопризнатите норми на международното право и в срок от шест месеца от датата на постановяване на окончателното решение на националната инстанция.

2.1.3. Уредбата в процесуалните закони за определяне на срок при бавност (чл. 255 и следващи от ГПК), респ. за ускоряване на съдебното производство в наказателния процес (чл. 368 и следващи от НПК):

Цитираните норми уреждат процесуални способности за ускоряване на производството, когато то е висящо, а не компенсаторно средство за защита на установено нарушено право за решаване на делото в разумен срок. Доколкото тази уредба обаче е

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

приета с мотивите за съкращаване продължителността на производството, същата следва да попадне в обхвата на разработвания модел за правна помощ на гражданите и бизнеса, с цел намаляване на случаите на забавено правосъдие, активност на гражданите при упражняване на процесуалните права и като форма на мониторинг на ефективността на съдебната реформа.

2.2. Административната практика, а именно:

✓ Практиката на инспекторите и експертите от специализираното звено на Инспектората на Висшия съдебен съвет (ИВСС) при извършването на проверките по Глава Трета „а“ от ЗСВ, по повод подадени заявления за забавено правосъдие по чл. 60а от ЗСВ, проучена, анализирана и систематизирана в Методиката за дейността на ИВСС по Глава трета „а“ от ЗСВ, приета от инспекторите с Решение по протокол № 13/ 09.05.2014 г.;

✓ Практиката на правителствените агенти от дирекция „Процесуално представителство на Република България пред ЕСПЧ“ в Министерството на правосъдието.

2.3. Съдебната практика, а именно:

Практиката на административните съдилища по Глава трета „а“ ЗСВ, тъй като актовете, постановявани в това производство, с които се засягат права на граждани и юридически лица, могат да бъдат обжалвани пред съд (чл. 120, ал. 2 Конституция на Република България). На 01.10.2012 г. влиза в сила административното средство за обезщетение при оплаквания за продължили неоправдано дълго производства и до настоящия момент е установена съдебна практика на административните съдилища.

2.4. Стандартите, изведени в практиката на ЕСПЧ с оглед критериите за преценка на дължината на производството и размера на обезщетението.

2.5. Тълкувателните решения на ВКС и ВАС, постановени по реда на чл. 290 ГПК, чийто предмет има значение при преценката на горните критерии (Тълкувателно решение № 35/ 1990 по н.д. № 26/ 1990 г., ОСНК на ВС относно фактическата и правната сложност на делото, и други).

2.6. Случаите на забавено правосъдие, установени в:

- Отчетите на ИВСС по Глава трета „а“ от ЗСВ за установените нарушения на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок за всеки тримесечен период, считано от 01.10.2012 г.;

- Отчетите на министъра на правосъдието за постъпилите заявления и изплатените обезщетения по реда на глава Трета „а“ от ЗСВ за всеки тримесечен период, считано от 01.10.2012 г.;

- Съдебната практика на административните съдилища;

- Практиката на ЕСПЧ;

- Практиката на Фондация „Права за теб“ при предоставянето на правна помощ.

3. МЕТОДИ ПРИ РАЗРАБОТВАНЕТО НА МОДЕЛА

При разработването на модела са използвани следните методи:

1. Документален анализ, включващ:

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- а) анализ на съдържанието на основни документи (стратегически и нормативни) за извеждане на всички съставни компоненти на разработвания модел – подход, начини, сфери, задължителни за успешното функциониране на модела за правна помощ;
  - б) анализ на установената практика (административна, съдебна, практика на ЕСПЧ, Тълкувателни решения на ВКС и ВАС), основан на методите на мониторинг, който позволява да се изведат конкретни критерии за допустимост и основателност с оглед избора на конкретен способ за защита;
  - в) анализ на съществуващото фактическо положение съгласно информацията по чл. 60м ЗСВ (данни за забавено правосъдие);
  - г) анализ на събираната информация при оказване на правна помощ от възложителя.
2. **Анкетно проучване** – като допълнителен метод, чрез който да се акумулира допълнителна информация относно случаите на забавено правосъдие и отделни техни специфики.
  3. **Правен анализ** – анализ на действащото законодателство, което урежда способите за правна защита при различните хипотези на забавено правосъдие.
  4. **Сравнителни методи на анализ**, включващ: а) анализ на отделните случаи (хипотези) в проучваната област; б) съпоставяне между фактическите състави на всеки от съответните способности за защита при забавено правосъдие.

4. МЕТОДИКА

Моделът за предоставяне на правна помощ на гражданите и бизнеса при забавено правосъдие е разработен при следните основни фази (етапи) на реализация:

- 1) Събиране на данни/ случаи за забавено правосъдие;
- 2) Обработка на данните чрез прилагане на филтри, приоритизирани в определена последователност;
- 3) Предоставяне на правна помощ на граждани и представители на бизнеса;
- 4) Предоставяне на публично достъпна информация за правата на гражданите при забавен съдебен процес, инструкции и образци на документи, които да им позволяват да защитят правата и законните си интереси при неизвършване на определено процесуално действие своевременно от съда и нарушаване правото на разглеждане и решаване на делата в разумен срок.

II. ПРАВО НА РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ДЕЛОТО В РАЗУМЕН СРОК

Правото на разглеждане на делото в разумен срок е изрично прогласено в разпоредбата на чл. 6, § 1 от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ), съгласно която „всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения ... има право на ... публично гледане на неговото дело в разумен срок от ... съд ...“.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

PRAVAZATEB
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

То е изрично възпроизведено и в разпоредбата на чл. 7, ал. 1 от Закона за съдебната власт (ЗСВ), всеки има право на справедлив и публичен процес в разумен срок и от независим и безпристрастен съд.

Бавното правосъдие като предмет на множество дела пред Съда по правата на човека в Страсбург доведе до произнасянето на редица осъдителни решения. В този смисъл е постановеното така наречено пилотно решение (по делата *Finger v. Bulgaria*, № 37346/05, 10.05.2011. и *Dimitrov /Namanov v. Bulgaria*, № 48059/06 / №2708/09, 10.05.2011), с което Р България бе задължена да предприеме конкретни мерки срещу бавното правораздаване и да създаде вътрешноправно средство за обезщетяване при подобни случаи.

В следствие на това бе създадена **административна процедура** за оценка на нарушенията и предлагане на споразумение за обезщетение. Тя се развива пред Инспектората към ВСС и Министерството на правосъдието по реда на глава Трета „а“ от ЗСВ „Разглеждане на заявления срещу нарушаване правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок“ (обн. ДВ, бр. 50 от 2012 г.)

Налице е възможност за реализиране и на **съдебна процедура** – предявяване иск за обезщетение по реда на чл. 2б от Закона за отговорност на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ).

Административната процедура по реда на глава Трета „а“ от ЗСВ и съдебната такава по реда на чл. 2б от ЗОДО представляват вътрешноправни средства за защита по отношение на оплаквания за прекомерна продължителност на граждански, наказателни и административни производства и са част от т.нар. **национален механизъм** за обезщетение при забавено правосъдие.

Как се съотнасят двете производства в практиката? Във всеки конкретен случай следва да се съобрази следното:

Административното производство е приложимо само за приключени дела, такива които са приключени с влязъл в сила съдебен акт. По приключили дела съдебната процедура е приложима само при изчерпана административна процедура. По неприключили дела, такива, които са висящи и е налице е забавяне, респ. нарушаване правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок, следва да търси обезщетение по реда на ЗОДОВ директно пред съда. Следователно, когато делото е висящо не може да се приложи административната процедура по глава Трета „а“ от ЗСВ, но остава приложима съдебната процедура по реда на ЗОДОВ. В случай, че делото продължи след произнасяне и обезщетяване за периода до сезиране на съда за това забавяне и приключи отново със забавяне за следващия период след приключване на делото – за този следващ период следва да се приложи първо административната процедура по реда на глава Трета „а“ от ЗСВ и евентуално съдебната процедура при неудовлетворителен размер на предложено обезщетение.

Следва да се отбележи, че актовете, постановени в хода на административното производство подлежат на **обжалване пред компетентния административен съд**, като интерес заслужава съдебната практика в този смисъл, която ще разгледаме по-нататък.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

PRAVAZATEB
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

След изчерпване на всички вътрешноправни средства за защита в съответствие с общопризнатите норми на международното право и в срок от шест месеца от датата на постановяване на окончателното решение на националната инстанция заинтересованото лице може да упражни **правото на жалба пред Европейския съд по правата на човека** на основание ЕКПЧ.

Интерес представлява и **уредбата в процесуалните закони за определяне на срок при бавност** (чл. 255 и следващи от ГПК), респ. за ускоряване на съдебното производство в наказателния процес (чл. 368 и следващи от НПК). Посочените разпоредби уреждат процесуални способности за ускоряване на производството, когато то е висящо, а не компенсаторно средство при установено нарушено право за решаване на делото в разумен срок. Те не попадат в т.нар. национален механизъм за обезщетение при забавен съдебен процес. Доколкото тази уредба обаче е приета с мотивите за съкращаване продължителността на производството, също попада в обхвата на разработения модел за правна помощ на гражданите и бизнеса, с цел намаляване на случаите на забавено правосъдие, активност на гражданите при упражняване на процесуалните права и като форма на мониторинг на ефективността на съдебната реформа.

Предвид изложеното горепосочените средства за защита на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок се включват в обхвата и предмета на разработения модел за предоставяне на правна помощ на гражданите и бизнеса в случаи на забавено правосъдие при изложените по-долу основни фази (етапи) на реализация.

III. СЪБИРАНЕ НА ДАННИ/ СЛУЧАИ ЗА ЗАБАВЕНО ПРАВОСЪДИЕ

От 01 октомври 2012 г. (датата на влизане в сила на административния механизъм в сила) до 31 март 2019 г. (крайната дата на последния публикуван тримесечен отчет на Инспектората към ВСС по глава трета „а“ ЗСВ), в Инспектората на ВСС са **постъпили общо 3589 броя** заявления на основание Глава трета „а“ от ЗСВ. За същия период Инспекторатът на ВСС е **разгледал общо 3405 броя** заявления от постъпилите, като е изготвил съответно констативни протоколи и становища.

Върнатите на заявителите заявления са общо 65 броя, поради неотстранени нередовности. Това означава, че на заявителите е бил предоставен 7-дневен срок за отстраняване на констатирана нередовност, и тази нередовност не е била отстранена в установения срок, поради което заявлението е върнато на заявителя, без то да бъде разглеждано от гледна точка на допустимост и основателност.

Останалите разгледани заявления от Инспектората към ВСС са категоризирани като:

✓ **Недопустими** – заявления, които не отговарят на нормативно установените условия за подаване на заявление за обезщетение по реда на Глава трета „а“ от ЗСВ. Тези заявления не се разглеждат по същество. Общо те са **1019 броя** заявления, от които по различните основания за недопустимост, както следва:

- Подадени извън срока – общо **445 броя** заявления;
- Отнасящи се до висящи производства, а не до приключени с влязъл в сила

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

съдебен акт – общо **312 броя** заявления;

- Подадени от лице, което не е страна по приключено гражданско, административно, наказателно производство – общо **67 броя** заявления;
- Подадени срещу ненадлежен акт, действие или бездействие на съдебен орган съгласно чл. 60а, ал. 1 ЗСВ – общо **195 броя** заявления;

✓ **Неоснователни** - заявления, които са допустими, но разгледани по същество са приети за неоснователни, тоест не е установено нарушаване на правото на заявителя за разглеждане на делото в разумен срок – общо **407 броя** заявления.

✓ **Основателни** - заявления, които са допустими и освен това разгледани по същество са приети за основателни, тоест установено е нарушаване на правото на заявителя за разглеждане на делото в разумен срок - общо **1912 броя** заявления.

Изнесеното тук обхваща данните/ случаите на оплаквания за забавено правосъдие в общо 25 (двадесет и пет) броя отчети на Инспектората към ВСС (ИВСС) по Глава трета „а“ от ЗСВ за установените нарушения на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок за всеки тримесечен период, считано от 01 октомври 2012 г. (датата на влизане в сила на административния механизъм в сила) до 31 март 2019 г. (крайната дата на последния публикуван тримесечен отчет на ИВСС по глава трета „а“ ЗСВ). Тези данни няма как да отразяват обективната действителност по отношение общият брой на случаите на забавено правосъдие, тъй като при голямата част от тях, заинтересованите лица не упражняват правото си да търсят обезщетение.

Систематизирането, популяризирането и прилагането на настоящия модел за правна помощ има за цел да съдейства за минимизиране на случаите на върнати заявления, недопустими и неоснователни такива, което е от съществено значение за ефективното упражняване на правото на съдебен процес в разумен срок от гледна точка на заинтересованите лица; да съдейства за по-широко постигане целите на въведения механизъм за обезщетяване на засегнатите лица в случаите на забавено правосъдието; да бъде още една форма на граждански контрол и мониторинг на ефективността на съдебната реформа, а така също и инструмент за повишаване на общественото доверие в съдебната система.

Данните от направеното проучване на практиката на ИВСС по глава трета „а“ ЗСВ сме обобщили в *Приложение № 1 - Данни за постъпилите и разгледаните заявления от Инспектората на ВСС по глава трета „а“ ЗСВ по тримесечни периоди от 01 октомври 2012 г. до 31 март 2019 г.*

IV. ОБРАБОТКА НА ДАНИТЕ ЧРЕЗ ПРИЛАГАНЕ НА ФИЛТРИ, ПРИОРИТИЗИРАНИ В ОПРЕДЕЛЕНА ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ

Изследваните и обобщени по-горе данни за забавено правосъдие от практиката на ИВСС са показателна за случаите, в които лицата са упражнили правото си да търсят обезщетение за забавено правосъдие. Те са показателни и за необходимостта от систематизиране на значимите за допустимостта и основателността критерии (филтри),

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

които да бъдат взети предвид при предоставянето на правна помощ на гражданите и бизнеса в случаите на забавено правосъдие.

Ето защо предмет на настоящото изследване ще бъде дефинирането и систематизирането на **критериите за допустимост и основателност** при всеки от способите за защита на правото на разглеждане и решаване на делата в разумен срок, и извеждането на **критерии (филтри) в модела за предоставяне на правна помощ** на гражданите и бизнеса при всеки един от способите на защита при забавено правосъдие.

1. АДМИНИСТРАТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ПО ГЛАВА ТРЕТА „А“ ОТ ЗСВ

Предмет на изследване са критериите, които имат значение за допустимостта и основателността на заявление с оплакване за забавен съдебен процес по глава трета „а“ на ЗСВ, като въз основа на тях дефинираме и съответните филтри при разработването на настоящия модел за предоставяне на правна помощ. Те се базират на данните от отчетите на министъра на правосъдието за постъпилите заявления и изплатените обезщетения по реда на глава Трета „а“ от ЗСВ за всеки тримесечен период, считано от 01 октомври 2012 г. (датата на влизане в сила на административния механизъм) до 31 март 2019 г. (крайната дата на последния публикуван тримесечен отчет на министъра на правосъдието за постъпилите заявления и изплатените обезщетения по реда на глава трета „а“ ЗСВ).

Изводите се основават също така на административната практика: практиката на инспекторите и експертите от специализираното звено на Инспектората на Висшия съдебен съвет при извършването на проверките по Глава Трета „а“ от ЗСВ, по повод подадени заявления за забавено правосъдие по чл. 60а от ЗСВ, проучена, анализирана и систематизирана в Методиката за дейността на ИВСС по Глава трета „а“ от ЗСВ, приета от инспекторите с Решение по протокол № 13/ 09.05.2014 г., както и практиката на правителствените агенти от дирекция „Процесуално представителство на Република България пред ЕСПЧ“ в Министерството на правосъдието, разгледана и в Анализ на ефективността на административния механизъм за обезщетяване по глава трета „а“ от ЗСВ, изготвен от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ с възложител Министерството на правосъдието в рамките на предефиниран проект № 3 „Укрепване на националните компенсаторни мерки за обезщетяване при твърдени нарушения на конвенцията за правата на човека и основните свободи на Съвета на Европа и капацитета за изпълнение на решенията на Европейския съд по правата на човека“ с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г., с бенефициент Дирекция „Процесуално представителство на Р България пред Европейския съд по правата на човека“, Министерство на правосъдието.

1. Критерии (филтри) за допустимост на оплакването

Основанията за недопустимост, въз основа на които ИВСС и МП определят заявленията за обезщетение като недопустими, са както следва:

- ✓ заявителят не е отстранил установените от Инспектората към ВСС нередовности по заявлението в 7-дневен срок, съгласно изискванията на чл. 60в, ал. 4 от ЗСВ;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- ✓ заявителят не е спазил срока по чл. 60а, ал. 4 от ЗСВ, съгласно който подаването на заявлението се извършва в 6-месечен срок от приключване на производството или срокът по § 8, ал. 2 от ПЗР към ЗИД на ЗОДОВ и § 34 от ПЗР на ЗИД на ЗСВ;
- ✓ производството, чиято продължителност се преценява, не е приключило с окончателен акт, съгласно изискванията на чл. 60а, ал. 4 от ЗСВ;
- ✓ разглежданата преписка по заявлението няма характер на съдебно или досъдебно производство или не отговаря на изискванията на чл. 60а, ал. 1 от ЗСВ;
- ✓ заведена е жалба в ЕСПЧ от заявителя по съдебното или досъдебно производство, която е обявена за недопустима;
- ✓ заявителят не е страна в съдебното или досъдебното производство, съгласно изискванията на чл. 60а, ал. 2 от ЗСВ;
- ✓ не са изпълнени предпоставките за разглеждането на заявлението по реда на § 8 ПЗР към ЗИД на ЗОДОВ;
- ✓ заявителят е получил обезщетение за същото нарушение по друг ред;
- ✓ производството е извън приложното поле на глава трета „а“ от ЗСВ;
- ✓ процедурата по реда на глава трета „а“ от ЗСВ е вече изчерпана.

1.1. Критерии (филтри) относно предметния обхват на производството

Тук следва да се имат предвид видовете производства, за чиято прекомерна продължителност може да се търси обезщетение по реда и условията на глава трета „а“ от ЗСВ:

Законът урежда предметният обхват на административният механизъм за обезщетяване, като въвежда два критерия: от една страна, заявления за обезщетение се подават срещу актове, действия или бездействия на органите на съдебната власт; от друга страна, оплакването за прекомерна продължителност следва да касае граждански, административни и наказателни производства (чл. 60а, ал. 1 и 2).

Разпоредбата на чл. 6 от ЕКПЧ се прилага спрямо всички производства, в които е налице “спор” за определяне на „граждански права и задължения“ или разглеждане на „наказателно обвинение“ срещу дадено лице. Разпоредбите на ЗСВ не правят аналогично разграничение, но съгласно практиката на Инспектората на ВСС и Министерството на правосъдието механизмът на обезщетяване обхваща различни по вид граждански, наказателни, административни и административно-наказателни производства.

1.1.1 Критерии (филтри) при приключилите граждански дела:

а/ Включени в предметния обхват на механизма: При наличието на константна административна практика на Инспектората на ВСС и Министерството на правосъдието в предметния обхват на механизма безспорно се включват широк кръг граждански производства по спорове, свързани с:

- ✓ вещни права по Закона за собствеността (РС-13-633, РС-13-610, РС-13-644),
- ✓ трудови производства (РС-13-171, РС-13-170, РС-13-709, РС-13-760),
- ✓ производства по искиове за делба (РС-13-112, РС-13-139, РС-13-397),
- ✓ производства по чл. 45 ЗЗД (РС-13-628, РС-13-639),

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, финансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- ✓ за сключване на окончателен договор по чл. 19, ал. 3 ЗЗД (РС-13-727),
- ✓ производства по Закона за защита от дискриминация (РС-13-654),
- ✓ производства по ЗОДОВ (РС-14-30, РС-14-395),
- ✓ спорове по Семейния кодекс (РС-14-155, РС-14-411),
- ✓ обезпечителните производства.

б/ Изключени от предметния обхват на механизма: При наличието на противоречиви становища при тълкуването на приложимата уредба в административната практика на Инспектората на ВСС и Министерството на правосъдието се е наложил подходът, че механизмът не обхваща приключилите:

- ✓ охранителни производства (с аргумента, че при тях липсва “спор” по смисъла на ЕКПЧ);
- ✓ изпълнителни производства (тъй като държавните и частните съдебни изпълнители не са органи на съдебната власт);
- ✓ заповедни производства (заради възприемането на този тип производства като едностранни и безспорни).

1.1.2. Критерии (филтри) при приключилите наказателни дела:

а/ Включени в предметния обхват на механизма: При наличието на константна административна практика на Инспектората на ВСС и Министерството на правосъдието в предметния обхват на механизма безспорно се включват широк кръг:

- ✓ наказателни производства от общ характер (РС-14-404, РС-14-446),
- ✓ наказателни производства от частен характер (РС-14-302, РС-14-432).

В практиката си по глава трета „а“ ЗСВ Инспектората на ВСС и Министерството на правосъдието са разглеждали оплаквания от прекомерна продължителност на наказателни производства, както във връзка с продължителността само на досъдебни производства, провеждани по наказателни дела от общ характер, така и спрямо – досъдебната и съдебната фаза на наказателния процес.

б/ Изключени от предметния обхват на механизма: В административната практика на Инспектората на ВСС и Министерството на правосъдието се е наложил подходът, че механизмът е неприложим за:

✓ заявленията, подадени относно прокурорски преписки, завършили с отказ да се образува досъдебно производство (РС-14-303, РС-14-442). Същите са определени като недопустими, тъй като ЗСВ се прилага за “прекратени досъдебни производства”. Аргументът на ИВСС и МП е, че производството не е образувано, за да бъде то прекратено.

✓ заявленията на пострадали или ощетени юридически лица по прекратени досъдебни производства, които също са разглеждани като недопустими.

1.1.3. Критерии (филтри) при приключилите административни дела:

Включени в предметния обхват на механизма: При наличието на константна административна практика на Инспектората на ВСС и Министерството на правосъдието в предметния обхват на механизма безспорно се включват широк кръг административни спорове, свързани с:

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- ✓ обжалване на административни актове (РС-13-500),
- ✓ обжалване на наложени мярка за забрана за напускане на страната по Закона за българските документи за самоличност (РС-14-521, РС-14-579),
- ✓ обжалване по Закона за държавния служител (РС-13-709) и др.

1.1.4. Производства, извън обхвата на чл. 6 от ЕКПЧ:

Разпоредбата на чл. 6 от ЕКПЧ **не се прилага** за производства, свързани с упражняване на публичноправни функции на държавата като данъчни производства, споровете свързани с експулсиране или принудително отвеждане на чужденци до границата и др. За разлика от разпоредбата на чл. 6 от ЕКПЧ, разпоредбите на глава трета „а“ от ЗСВ не поставят подобно ограничение, макар чл. 60а, ал.3 да посочва, че по реда на тази глава се определя и изплаща обезщетение в съответствие с практиката на ЕСПЧ.

Министерството на правосъдието е приело за **допустимо**, (но неоснователно) оплакване от продължителността на производство по жалба срещу заповед за принудително настаняване в специален дом за временно настаняване на чужденци (заявление РС-14-488 МП). Следователно производства, свързани с обжалване на данъчни ревизионни актове също биха **попаднали в обсега на закона** в съответствие с предметния обхват на ЗСВ, което би предоставяло по-всеобхватна защита на граждани и юридически лица, пострадали от бавно правораздаване.

1.2. Критерии (филтри) относно персоналният обхват на производството:

а/ Включени в персоналният обхват на механизма: Съгласно разпоредбата на чл. 60а, ал.2 ЗСВ заявления с оплакване за прекомерна продължителност на производство могат да подават: граждани и юридически лица. Тези лица следва да са страни по приключени граждански, административни и наказателни дела, а по прекратени досъдебни производства – обвиняеми, пострадали или оцетени юридически лица.

б/ Изключени от персоналният обхват на механизма: В персоналният обхват на ЗСВ не попадат лицата, от които по наказателно производство е бил иззет предмет като веществено доказателствено средство. Съгласно Решение № 210 от 15.06.2015 г. на ВКС по гр.д. 3053/2014 тези лица обаче са надлежни ищци по иска по чл. 26 от ЗОДОВ. От гледна точка на Конвенцията и практиката на ЕСПЧ правото на лицата, от които е бил иззет предмет като веществено доказателствено средство е по-скоро гарантирано от чл. 1 от Протокол 1 (защита на правото на собственост), а не толкова от чл. 6 на ЕКПЧ. Цитираното решение е постановено по реда на чл. 290 ГПК и е задължително за всички съдилища до постановяването на тълкувателно решение или прецизирането на законната разпоредба.

в/ Хипотези (филтри) според това дали заявленията са подадени от:

✓ преките жертви – физически лица, еднолични търговци, юридически лица – търговски дружества, кооперации и неправителствени организации, подали заявлението, непосредствено като страна в съответното производство. Тези заявления са приемани за допустими, независимо дали са подадени от физически или юридически лица.

✓ непреките жертви – наследници на починали лица (правоприемници), подали заявления с оплакване за прекомерна продължителност на производството. Тук се

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

разграничат следните хипотези:

- заявления, подадени от наследници, при които пряката жертва е починала след приключване на съответното производство, но преди подаване на заявлението по глава трета „а“ ЗСВ – например заявление РС-13-762, подадено от наследник на пострадалия от забавеното производство, е обявено за недопустимо с мотива, че е подадено от лице, което не е било легитимирано да претендира обезщетение за нарушаване правото на разглеждане на делото в разумен срок. Според ИВСС и МП подаването на заявлението от наследник по реда на глава трета „а“ от ЗСВ изисква конституирането му като страна в производството преди приключване на същото с окончателен акт. В конкретния случай наследодателят на заявителя е починала след приключване на съдебното производство и преди подаване на заявлението пред ИВСС. Затова заявителят няма качеството на страна по приключилото гражданско производство и не е легитимиран да търси обезщетение по реда на глава трета „а“ ЗСВ.

- заявления, подадени от наследници, при които пряката жертва е починала след подаване на заявлението по Глава трета „а“ ЗСВ – например заявления РС-13-775 (гражданско дело по ЗОСОИ) и РС-13-246 (наказателно дело) са подадени от заявители, които след подаване на заявлението са починали. В тези случаи МП отчита волята на наследниците да продължат производството и ги приема за легитимирани лица по смисъла на ЗСВ.

- заявления, при които пряката жертва е починала в хода на основното производство и нейният наследник (правоприемник) е встъпил във висящото производство – В тази хипотеза ИВСС и МП приемат наследниците (правоприемниците) за страна по смисъла на чл. 60а, ал.2 от ЗСВ, респективно за легитимирани да подадат заявления по реда на глава трета „а“ от ЗСВ.

- заявления, подадени по § 8 (2) от ПЗР на ЗОДОВ от наследници, встъпили в производството пред ЕСПЧ - Отчитайки практиката на ЕСПЧ, при която при смърт на първоначалния жалбоподател, неговите наследници имат право да встъпят в производството по ЕСПЧ, Инспекторатът на ВСС и МП, въпреки липсата на изрична законова разпоредба в този смисъл, разглеждат заявления, подадени от наследници, изявили желание да продължат производството пред Съда в Страсбург и чиито жалби са били обявени за недопустими на основание неизчерпване на новоприетите средства за защита.

- заявления по § 8 (2) от ЗОДОВ, подадени от наследници, които не са встъпили в производството пред ЕСПЧ – например заявление РС- 13-716 е подадено от съпругата на жалбоподател, починал в хода на производството пред ЕСПЧ. Преди съпругата да заяви желание да продължи производството, Съдът е разгледал подадената жалба и в частта, касаеща продължителността на производството и е отхвърлил същата като недопустима, поради неизчерпване на новоприетите средства за защита. Министерството на правосъдието е обявило заявлението за недопустимо на основание, че съпругата не е участвала като страна в производството пред ЕСПЧ.

г/ Хипотеза (филтър), когато лицето е загубило статуса на жертва

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Според установената практика на ЕСПЧ, намаляване на наказанието по наказателни дела като компенсация за прекомерния срок на процеса по изричен и измерим начин, съпроводено с изрично признаване на извършено нарушение от страна на националните власти на разглеждане и решаване на делото в разумен срок, води до изгубване на статуса на жертва. Тази практика е прилагана от ИВСС и МП в редица преписки (РС- 13-203, РС- 13-123, РС- 13-272, РС- 14-98, РС- 14-117, РС- 14-177, РС- 14- 381), като невинаги е ясно дали тези заявления се разглеждат като недопустими или като неоснователни. Посочената нееднородна практика следва да се уеднакви, предвид различните последици от обявяването на дадено заявление за недопустимо и неоснователно, и различния ред за търсене на защита от заявителите – в първия случай чрез обжалване по административен ред, а във втория - по реда на ЗОДОВ.

д/ Други критерии (филтри) за допустимост

По преписка № РС-14-186 в хода на обжалването пред административния съд в становището си Министерството на правосъдието е въвело и допълнителен аргумент, че заявлението е недопустимо и предвид това, че материалната вреда, претърпяна от заявителя е малозначителна.

2. Критерии (филтри) за основателност на оплакването

Задължение на държавите членки съгласно разпоредбата на чл. 6, § 1 от ЕКПЧ е да организират съдебните си системи по начин, който гарантира изпълнение на изискването за разумен срок на производството. Тук предмет на изследване е административната практика на ИВСС и МП при прилагането на механизма по глава трета „а“ на ЗСВ, и стандартите, изведени в практиката на ЕСПЧ при изчисляването на продължителността на производството, а именно:

2.1. Критерии (филтри) относно началния момент на производството

а/ Критерии (филтри), при които в практиката е установен еднозначен подход:

✓ При **гражданските** производства за начален момент се счита датата на подаване на документа, с който се сезира съдът. Това правило е спазено и не се наблюдава противоречиво прилагане. Не се наблюдават проблеми и при определянето на началния момент, когато заявителят, който се оплаква от неразумна продължителност на производството, е имал качеството на ответник или друга встъпила в производството страна. В тези случаи ИВСС и МП приемат, че за него началният момент е датата, на която е бил уведомен официално за заведеното спрямо него производство или съответно от встъпването като страна в производството.

✓ При **административните** производства важи същият принцип – началният момент е датата на инициране на административното производство или моментът, в който възникне „спор“ между заинтересуваното лице и административния орган. Това правило важи и в случаите, когато преди да се обърне към съда, жалбоподателят оспори акта по административен ред, въпреки че не е бил длъжен да го направи.

✓ При **наказателните** производства началният момент съгласно стандарта на ЕСПЧ е повдигането на обвинение, а когато липсва официално обвинение, чл. 6 е приложим от

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

PRAVAZATEB
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

момента, в който положението на заподозрения е съществено засегнато по един или друг начин, например: денят, в който лицето е било задържано за 24 часа от органите на МВР, въпреки че официалното обвинение е било повдигнато по-късно; датата, на която лицето е било разпитано като заподозряно лице; датата на инициирането на предварителна проверка, а не на привличането като обвиняем.

б/ Критерии (филтри), при които в практиката е налице противоречив подход:

✓ При заявленията, подадени от пострадали лица - в преписка № РС-14-111 за начален момент е приета датата, на която е образувано досъдебното производство, а не датата на регистриране на сигнала в СРП, с който пострадалото лице заявява, че е станало обект на измама. Обратното е възприето по преписка № РС-14-186. Този противоречив подход е предпоставка за погрешното прилагане на механизма, доколкото правилното определяне на началния момент на производството е от ключово значение.

✓ При преценката за началния момент при производства, при които лицето е било разпитвано като свидетел, а впоследствие е привлечено като обвиняем, при което моментът, приет за начало на производството, следва да бъде изключително добре мотивиран.

✓ При определяне на началния момент на периода относно заявления, подавани от пострадали и оцетени юридически лица също се наблюдава нееднозначна практика и необходимост от уеднаквяването ѝ.

2.2. Критерии (филтри) относно крайния момент на производството

✓ Изведеното в практиката на ЕСПЧ правило за определяне на крайния момент на производството, а именно датата на влизане в сила на окончателния съдебен акт, е приложимо за всички видове производства – граждански, административни, наказателни.

✓ При хипотезата, в която делото не е било на разположение на разследващите органи, по преписка № РС-14-178, е приложен необоснован подход, като от общата продължителност в наказателно производство е приспаднал въпросния период. Задължението на държавите членки да организират съдебните си системи, така че да осигурят правораздаване в разумен срок обаче, изключва възможността делото да не е на разположение на разследващите органи в продължителен период и това да е основание за намаляване на общата продължителност.

2.3. Критерии (филтри) при отклонения от нормалния ход на производствата, извънредни способности

✓ При искане за допълване или изменение на съдебното решение - периодът, чиято продължителност следва да се преценява обхваща и времето, в което то е било разгледано. В този смисъл е и становището на ИВСС и МП по преписка № РС-13-719, като е прието, че последвалото производство по допълване на решението в частта за разноските е част от общата продължителност на основното производство. Съответно 6-месечният срок за подаване на заявлението по глава Трета „а“ на ЗСВ започва да тече от датата, на която е влязло в сила определението, с което съдът се е произнесъл по искането за разноските.

✓ При **възобновяване** на гражданско или административно производство

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

периодът, който е изминал между двете производства не се включва при преценката на продължителността, тъй като в промеждутъка няма висящ спор. За изчисляване на общата продължителност се събират периодът от началото на първото производство до приключването му с влязъл в сила акт и периодът след възобновяването до приключването на възобновеното производство с влязъл в сила акт. Този принцип се следва без изключение при прилагането на административния механизъм (преписки № РС-14-228, РС-14-312, РС-14-095).

2.4. Критерии (филтри) за преценка на дължината на производството и размера на обезщетението

Тук предмет на изследване е административната практика на ИВСС и МП при прилагането на механизма по глава трета „а“ на ЗСВ, стандартите, изведени в практиката на ЕСПЧ и разгледани по-горе, както и критериите съгласно Тълкувателно решение № 35/1990 по н.д. № 26/1990 г., ОСНК на ВС. Елементи на преценка са следните основни критерии (филтри):

- ✓ фактическа и правна сложност на делото съгласно Тълкувателно решение № 35/1990 по н.д. № 26/1990 г., ОСНК на ВС;
- ✓ процесуално поведение на страните и на техните процесуални или законни представители, включително дали са използвали възможността да подадат жалба за бавност, когато е имало процесуална възможност за това. Неизползването на този инструмент е причина поведението на заявителя да се прецени като недостатъчно активно (преписка № РС-14-137) и основание за намаляване на обезщетението за забавено правосъдие
- ✓ претърпени от заявителя имуществени и/или неимуществени вреди, който критерий е изрично предвиден във Вътрешните правила на Министерството на правосъдието при определяне на сумата за обезщетението.

2. ПРАКТИКА НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ СЪДИЛИЩА ПО ГЛАВА ТРЕТА „а“ ЗСВ

Актовете, постановявани по реда на глава трета „а“ от ЗСВ, които засягат правата на граждани и юридически лица, могат да бъдат обжалвани пред съд съгласно общата клауза на чл. 120, ал. 2 от Конституцията на Р България. Тук предмет на анализ е съдебната практика на административните съдилища при съдебното оспорване на актовете на министъра на правосъдието в хода на административното производство по глава трета „а“ ЗСВ.

1. Критерии (филтри) според правната характеристика на актовете, издавани в производството по глава трета „а“ ЗСВ

1.1. Актовете за отстраняване на нередовности - Процедурата по глава трета „а“ ЗСВ започва с подаване на заявление от физическото или юридическо лице, което заявление трябва да отговаря на изискванията на чл. 60б. Към заявлението се подава и декларация по чл. 60б, ал.2, че лицето не е правило искане за обезщетение за същото нарушение и обезщетение не му е изплатено по друг ред. Ако заявлението не отговаря на изискванията

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

чл. 60б, ал. 1 и 2, Инспекторатът на ВСС изпраща на заявителя съобщение за отстраняване на допуснатите нередовности в 7-дневен срок от получаване на съобщението. Ако заявителят не отстрани нередовностите, заявлението заедно с приложенията се връща на заявителя. Не е констатирана съдебна практика по обжалване на тези актове, но няма пречка, ако не е изтекъл преклузивния срок, лицето да подаде наново заявление, поради което разпоредбата не поставя проблеми.

1.2. Констативните протоколи за извършваните проверки от ИВСС – съдебната практика е единна, че констативният протокол в това производство не е индивидуален административен акт по смисъла на чл. 21 АПК. Решението по основателността на заявлението се взема от министъра на правосъдието. Констативният протокол на ИВСС има характер на становище. Това означава, че констативният протокол не засяга непосредствено законни права и интереси на жалбоподателя, нито създава права или задължения за него. Затова жалби срещу констативните протоколи на ИВСС са недопустими.

1.3. Уведомленията, изпращани от Министерството на правосъдието – според практиката на административните съдилища всички актове, издавани от МП в хода на административната процедура, представляват индивидуални административни актове. Предвид характера на акта – по допустимост или по същество е предвиден различен ред за защита:

✓ При получено уведомление за отказ, поради недопустимост, заявителят може да обжалва уведомлението в 14-дневен срок от съобщаването му пред компетентния административен съд;

✓ При получено уведомление, свързано с отказ, поради неоснователност или когато заявителят откаже да сключи предложеното му споразумение, за него се отваря възможността за защита по реда на ЗОДОВ.

3.2. Критерии (филтри) според лицата, легитимирани да обжалват

Според практиката на ВАС, при отменено уведомление за отказ поради недопустимост, определението на съда е необжалваемо, тъй като е изцяло благоприятно за жалбоподателя - заявител, а ответникът Министерството на правосъдието не разполага с активна процесуална легитимация да го обжалва, тъй като сезираният с искането административен орган не е страна, а решаващ орган в административното производство. Частната жалба, подадена от страна без активна процесуална легитимация, е недопустима и не подлежи на разглеждане, а образуваното съдебното производство следва да бъде прекратено.

3.3. Критерии (филтри) относно началото и края на производството

Административните съдилища приемат, че за окончателен акт и край на производството следва да се вземе влязлото в сила решение, с което дадено производство приключва, а не решението, с което се отхвърля искането за отмяната му. Същото се отнася за случаите, когато заявителите не са оспорили постановленията за прекратяване, а същите са оспорени от свидетел (пострадал) или от друг обвиняем по делото, до произнасянето с влязло в сила определение. Тогава производството продължава да е висящо – както за

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

оспорвания, така и за жалбоподателя. За това съдът приема, че една от целите на правото на съдебен процес в разумен срок е да се защитят хората от продължителното състояние на несигурност относно съдбата им.

3.4. Критерии (филтри) при изчисляване на 6-месечния срок

С § 34 от ЗИД към ЗСВ се предвиди възможност за лица, подали жалби до ЕСПЧ, или да изчакаят уведомление от регистратурата на Съда, или сами да подадат заявление за обезщетение по реда на глава трета „а“ от ЗСВ, в 6-месечен срок от влизане в сила на измененията на закона. Разпоредбата впоследствие е доуточнена с § 8 и от ЗИД към ЗОДОВ, като предвижда, че такова право имат само жалбоподатели, чиито жалби са били отхвърлени поради неизчерпване на новоприетите средства за защита. Важно е обаче да се посочи, че § 34 от ЗИД ЗСВ се отнася единствено за лица, подали жалби до ЕСПЧ.

АССГ е приел, че щом по делото не са представени доказателства за подавани и регистрирани в ЕСПЧ жалби, §34, ал.1 от ПЗР към ЗИД на ЗСВ не се прилага при преценката на допустимостта на заявлението.

3.5. Критерии (филтри) относно задълженията на Министерството на правосъдието

Според административния съд МП е длъжно служебно да събере доказателства относно датата, на която заявителят е бил уведомен от Регистратурата на ЕСПЧ за постановеното решение по негова жалба, с оглед проверка дали е спазен срокът по § 8, ал. 2 от ПЗР към ЗИД на ЗОДОВ. Когато липсват данни за датата, на която уведомителното писмо от Регистратурата на ЕСПЧ е било изпратено по пощата и получено от адресата, информацията относно тези обстоятелства следва да бъде събрана чрез извършване на справка в Регистратурата на Съда, в „Български пощи“ ЕАД, в специализираното звено на МП и по всеки друг възможен начин. Датата на уведомителното писмо не може да се счита за дата, на която жалбоподателят е бил уведомен от Регистратурата ЕСПЧ при преценката за спазването на срока по § 8, ал. 2 от ПЗР към ЗИД на ЗОДОВ.

3. СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ЧЛ. 26 ЗОДОВ

Със закона за изменение и допълнение на ЗОДОВ от 15 декември 2012 г., считано от тази дата, отговорността на държавата за вредите, причинени на граждани и юридически лица от нарушаване на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок съгласно чл. 6 § 1 от ЕКПЧ може да бъде ангажирана по съдебен ред. Обезщетението може да се търси само по реда на този закон, а не по общия ред (чл. 8, ал. 1 ЗОДОВ).

Исковете се разглеждат по реда на ГПК, като искът за обезщетение може да се предяви както по време на висящността на производството, така и след приключването му (чл. 26 ЗОДОВ). Абсолютна процесуална предпоставка за предявяването на иск за обезщетение при приключило производство обаче е изчерпването на административната процедура по глава трета „а“ ЗСВ (чл. 8, ал. 2 ЗОДОВ)

1. Разумен срок по смисъла на чл. 26, ал. 1 ЗОДОВ като критерий (филтър)

Разпоредбата на чл. 26, ал. 1 ЗОДОВ изрично препраща към чл. 6 § 1 от ЕКПЧ, що се

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

отнася до понятието „разумен срок“, съответно до критериите и стандартите, установени в практиката на ЕСПЧ. В разпоредбата са очертани обстоятелствата, които съдят взема предвид при решаване на спора. Неизчерпателно изброените критерии съответстват на изведените от ЕСПЧ.

Въпреки че не се посочва изрично критерият „значението на делото за жалбоподателя“, той би следвало да се включва в „други факти, които имат значение за правилното решаване на спора“. В прегледаната практика не бе намерено изрично позоваване на съда на този критерий.

2. Действие на чл. 26 от ЗОДОВ във времето като критерий (филтър)

Съгласно разпоредбата на чл. 26, ал. 3 ЗОДОВ искът за обезщетение за нарушаване на правото на разглеждане на делото в разумен срок, предявен преди приключване на производството, от чиято продължителност се оплаква ищецът, е допустим.

Противоречива е практиката по иски за обезщетение при производства, приключили с влязъл в сила съдебен акт повече от 6 месеца преди влизането в сила на ЗИД ЗОДОВ. Повечето от съдилищата прилагат § 9 от ПЗР на закона, който гласи, че „право да подадат заявление за обезщетение по реда на глава трета „а“ от Закона за съдебната власт в 6-месечен срок от влизането в сила на този закон имат лицата, чиито национални досъдебни или съдебни производства са приключили към датата на влизане в сила на този закон и не са изтекли повече от 6 месеца от постановяването на окончателния акт“.

Други съдилища, например СГС с решение № 16742 от 11.09.2014 г. по гр. д. № 11331/2013 г., приемат, че чл. 26, ал. 1 от ЗОДОВ не се прилага за случаи преди влизането му в сила, поради което искът е приет за неоснователен и е отхвърлен.

ВКС с определение № 535 от 11.07.2014 г. по ч. гр. д. № 2927/2014 г. приема, че когато производството е приключило с окончателен акт преди повече от шест месеца от влизане в сила на измененията в ЗОДОВ, лицата не могат да подадат заявление за обезщетение по реда на глава трета „а“ от ЗСВ, нито да предявят иск за обезщетение на основание чл. 26 ЗОДОВ. В тази хипотеза, държавата отговаря на основание чл. 49 от ЗЗД за вреди от действия на правозащитни органи, които в нарушение на чл. 6 от ЕКПЧ не са извършени в разумен срок. В този случай ищецът следва да внесе дължимата такса за разглеждане на иска по общия съдопроизводствен ред.

С решение № 210/15.06.2015 ВКС е постановил, че „искът за обезщетение на вреди от нарушено право на разглеждане и решаване на приключило дело в разумен срок по чл. 6 § 1 Конвенцията се квалифицира и разглежда по общия ред на ГПК, когато делото, по което е допуснато нарушението, е приключило с окончателен акт към датата на влизане в сила на изменението на ЗОДОВ (ДВ бр. 98/ 2012 г) и са изтекли повече от 6 месеца от постановяване на окончателния акт. Допустимостта на този иск не е обусловена от абсолютните процесуални предпоставки на чл. 8, ал. 2 ЗОДОВ. Особеният ред на ЗОДОВ, който ги изисква, е изключен (аргумент от обратното на § 9 ПЗР на ЗОДОВ).“

Когато обаче производството е висящо, но е било образувано преди влизането в сила на ЗИД на ЗОДОВ, правната квалификация на иска за обезщетение на вреди от нарушение

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

на правото по чл. 6 § 1 ЕКПЧ е чл. 26 ЗОДОВ.

Съдебната практика е противоречива и по въпроса дали искът в тази хипотеза е недопустим или неоснователен. В част от съдебните решения искът се приема за недопустим, поради ненадлежно упражняване на правото на иск. В други съдебни решения тези искове се отхвърлят като неоснователни. В трета група случаи съдът счита, че тези искове следва да се разглеждат по общия ред на основание чл. 49 от ЗЗД, като има и такива които посочват, че ищецът не е длъжен сам да квалифицира правно иска си, а това е работа на съда, който трябва да го квалифицира въз основа предмета на делото, въведен с исковата молба.

2. Изчерпване на административната процедура по ЗСВ по приключили производства като критерий (филтър)

Съгласно разпоредбата на чл. 8, ал. 2 от ЗОДОВ изчерпването на административната процедура по ЗСВ е процесуална предпоставка за предявяване на иск по чл. 26 от ЗОДОВ по **приключени производства**, като според голямата част от разгледаните съдебни решения неизчерпването ѝ прави искът недопустим.

С решение № 210/15 от юни 2015 г., постановено по реда на чл. 290 ГПК, ВКС е дал отговор и на въпроса допустим ли е искът с правно основание чл. 26 ЗОДОВ за обезщетение на вреди от нарушение на правото по чл. 6, § 1 ЕКПЧ по **висящо производство**, ако не са спазени изискванията на чл. 8, ал. 2 ЗОДОВ. Съдът приема, че допустимостта на иска по чл. 26 ЗОДОВ в този случай не е обусловена от абсолютните процесуални предпоставки на чл. 8, ал. 2 ЗОДОВ - да е изчерпана административната процедура за обезщетение на вредите по реда на глава трета „а“ от ЗСВ и да няма постигнато споразумение.

3. Активната процесуална легитимация като критерий (филтър)

Безспорно активна процесуална легитимация за конституиране като ищци в съдебното производство по ЗОДОВ имат юридическите и физическите лица, които имат правото да подадат заявление по реда на ЗСВ.

След влизането в сила на ЗОДОВ обаче искове са предявявани и от лица, които не са страни по наказателни производства или обвиняеми, подсъдими или оцетени в досъдебни производства, а лица, пострадали от престъпления или лица, чиито вещи са отнети като доказателство в наказателни производства. Практиката по тези искове е противоречива:

- Има решения, в които съдът е приемал такива искове за неоснователни, позовавайки се на ЕКПЧ - чл. 6, § 1 (решение № 2065 от 31.10.2014 г. гр. Бургас по гр. д. № 271/ 2014 г.)

- С решение ВКС е постановил, че лицето, от което по наказателното дело е иззет предмет като вещественно доказателствено средство, също е надлежен ищец по иска по чл. 26 ЗОДОВ (решение № 210 от 15.06.2015 г. по гр. д. № 3053 от 2014 г.)

4. Пасивната процесуална легитимация като критерий (филтър)

В съдебната практика са приема, че надлежен ответник по иск за обезщетение по ЗОДОВ е държавният орган, в чиято система бюджетно и организационно е включено длъжностното лице, пряк причинител на увреждането, но не и органът, който го назначава и

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

упражнява дисциплинарна власт.

Според някои решения съответната дирекция на МВР не носи отговорност по чл. 26 от ЗОДОВ, тъй като искът по тази разпоредба може да бъде предявен срещу орган на съдебната власт, който носи отговорност за действията си във връзка с нарушаване правото на гражданите и юридическите лица, за разглеждане на делото им в разумен срок. Според тях такъв орган е прокуратурата, която ръководи разследването, повдига и поддържа обвинението, за престъпления от общ характер, и съдът, но иск срещу дирекция на МВР би бил недопустим, поради липсата на пасивна процесуална легитимация.

Според други решения искът срещу дирекция на МВР не е недопустим, а е „неоснователен само поради това, че СДВР не е орган на съдебната, а на изпълнителната власт, т.е. СДВР не е материално легитимиран ответник по предявения иск. Ето защо само на това основание искът против СДВР следва да се отхвърли“.

Според трета група съдебни актове органи от структурата на МВР могат да бъдат надлежни ответници по чл. 26 от ЗОДОВ (определение № 1032 от 28.04.2014 г. по в. ч. гр. д. № 999/2014 г. на Софийския апелативен съд).

5. Определянето на общата продължителност на производството и преценката дали тази продължителност е „разумна“ като критерии (филтри)

Разпоредбата на чл. 26, ал. 2 ЗОДОВ изрично посочва критериите за преценка на „разумната“ продължителност на едно производство, така както те са изведени и в практиката на ЕСПЧ. Съдебната практика обаче не е единна:

Не всички съдилища, разглеждащи иски по чл. 26 от ЗОДОВ, излагат подробни и отделни мотиви по всеки един от изброените в нормата обективни критерии.

В някои решения се правят изводи относно връзката между действията на ищеца, съответно на решаващите органи, и разумността на продължителността на производството, които са в противоречие с практиката на ЕСПЧ. Така например, в някои решения се приема, че ищецът е допринесъл за забавянето на делото като е упражнявал предоставеното му от закона право на жалба. Съгласно практиката на ЕСПЧ, ако страната упражнява добросъвестно своите процесуални права (например обжалва решение или определение), причинената по този начин допълнителна продължителност не се счита за забавяне, за което страната отговаря, а изтеклото време се включва в общата продължителност на производството.

При преценката на поведението на засегнатото лице някои съдилища приемат, че забавянията, причинени от неговото умишленото поведение следва да се разглеждат от гледна точка на общата продължителност на производството, като съдът счита, че те не са определящи и решаващи за общата продължителност, а ги взема предвид единствено при определяне на размера на дължимото обезщетение. В други случаи подобно поведение на ищеца се определя от съда като основание да бъде установено, че няма нарушение на изискването за разумен срок.

Срещат се също така решения, в които се приема, че продължителността на производството не надхвърля разумния срок поради обичайната прекомерна натовареност

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

на съответния съд. В тази връзка следва да се отбележи, че съгласно практиката на ЕСПЧ, претовареността на съдилищата не е валидно извинение за забавяния, освен ако държавата не покаже, че проблемът е бил идентифициран навреме и са били взети навременни и ефикасни мерки за справяне с него.

6. Погасителната давност като критерий (филтър)

В някои решения, постановени след влизане в сила на измененията в ЗОДОВ, отнасящи се до производства, започнали преди това, съдът приема, че въпреки че не е съществувала специална норма за защита, засегнатото лице е можело да предяви претенциите си по общите правила на деликтната отговорност по чл. 49 от ЗЗД. В тези случаи съдът приема, че за всеки ден от датата на започване на забавеното производство тече обща петгодишна давност. Давността спира да тече едва с предявяване на исковата молба за обезщетение. Дори подаване на заявление по реда на ЗСВ не спира изтичането на погасителната давност и тя продължава да тече, независимо че за приключили дела преди да се предяви иск по чл. 26 от ЗОДОВ задължително следва да се изчерпи административната процедура. Спорно е доколко налагането на подобна практика е в съответствие с принципите, установени в практиката по чл. 6 § 1 на ЕСПЧ и доколко такъв подход при прилагането на чл. 26 от ЗОДОВ допринася за ефективността на вътрешноправното средство за защита.

Прилагането на общата петгодишна погасителна давност, считано от първия ден на делото, би довела до обезсмисляне на новосъздадения национален механизъм за обезщетение по реда по ЗСВ, тъй като лицата ще трябва да подават искове преди петата година от започване на делото, независимо че то още е висящо, за да не се погаси по давност правото им на иск. Утвърждаването на този подход би довело до положението, независимо колко дълго е продължило едно производство, лицата да могат да искат обезщетение до пет години назад.

7. Вината; причинно-следствената връзка между бавното производство и претърпените вреди; доказването на вредите; определянето и размера на обезщетението като критерии (филтри)

Принципът, изведен в практиката на ЕСПЧ е, че държавата носи отговорност за забавяния на производството, без значение дали забавянията са виновни, умишлени или се дължат на лош процесуален закон или на неефективното му прилагане.

В делата по чл. 26 от ЗОДОВ ищецът дължи пълно и главно доказване на претърпените имуществени вреди, както и на причинно-следствената връзка между тях и неразумната продължителност на производството.

Не така стои въпросът обаче с доказването на неимуществените вреди. Съгласно практиката на ЕСПЧ съществува сериозна, но оборима презумпция, че неразумната продължителност на производството причинява неимуществени вреди. И това се презюмира както относно вредите на физически, така и относно вредите на юридически лица. В част от решенията се отчита тази особеност на доказването на претърпените неимуществени вреди. Има обаче решения, с които се отхвърлят исковите за заплащане на обезщетение, защото

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

ищецът не е доказал, че за него са настъпили неимуществени вреди в резултат на нарушението или че тези вреди се намират в причинно-следствена връзка със забавеното производство. ЕСПЧ приема, че в някои случаи неразумната продължителност на производството може да причини минимални или дори да не причини неимуществени вреди. Когато обаче съдът присъди минимално или не присъди никакво обезщетение, той е длъжен изрично да посочи защо приема, че ищецът не е доказал наличието на съществени вреди.

В Определение по гр. д. № 1243/2014 г., във връзка с определяне на размера на обезщетение за производство, чиято продължителност не отговаря на изискването за разумен срок, ВКС се позовава на решение на ВКС, IV г.о. по гр.д. № 1416/ 2012 г., в което е посочено кои са правнорелевантните обстоятелства, които са от значение за определяне на справедливо обезщетение за търпени неимуществени вреди, а именно *„продължителността на наказателното преследване, тежестта на обвинението, мерките за неотклонение и за процесуална принуда, упражнени срещу ищеца, както и всички данни за отражението на предприятието срещу него наказателно преследване върху личния му живот“*.

4. ПРАВО НА ЖАЛБА ПРЕД ЕСПЧ

Правото на жалба пред Европейския съд по правата на човека произтича от уреденото в чл. 6, ал. 1 ЕКПЧ право на справедлив съдебен процес в разумен срок.

Европейският съд по правата на човека не разглежда всякакъв вид оплаквания. Неговите правомощия са ограничени от условията за допустимост, посочени в ЕКПЧ, които определят кой, кога и във връзка с какво може да подаде оплакване. Повече от 90% от разглежданите от ЕСПЧ жалби биват обявени за недопустими, поради което е необходимо извеждането на критериите за допустимост.

1. Критерии (филтри) за допустимост

✓ Изчерпване на вътрешноправните средства за защита в съответствие с общопризнатите норми на международното право: Означава жалбоподателят да е дал възможност на вътрешната правна система да защити нарушените му права („изчерпване на вътрешноправните средства за защита“). Това обикновено означава, че преди жалбоподателят да подаде жалба до Съда, трябва да е повдигнал същите оплаквания пред националните съдилища, включително пред най-висшата компетентна съдебна инстанция, като при това е спазил процесуалните правила и срокове, предвидени във вътрешното право. Жалбоподателят обаче не е длъжен да използва средства за защита, които не са ефективни, зависят от дискрецията на съответния орган или са извънредни и не представляват част от нормалното производство по обжалване;

✓ Подаване на пълна жалба в шестмесечен срок от датата на постановяване на окончателното решение на националната инстанция: Този срок по правило започва да тече от датата, на която е постановено решението на най-висшата компетентна национална инстанция или от датата, на която жалбоподателят или неговият представител е бил

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

уведомен за него. Когато по отношение на дадено оплакване не съществува ефективно вътрешноправно средство за защита, шестмесечният срок започва да тече от датата на действието, събитието или решението, от което се оплаква жалбоподателят. Този срок се прекъсва само когато жалбоподателят изпрати до Съда попълнена жалба, отговаряща на изискванията, посочени в член 47 от Правилника на Съда. Срокът изтича на последния ден от шестте месеца, дори този ден да е неделя или официален празник. Формулярът на жалба, заедно с цялата необходима информация и всички документи, трябва да бъде изпратен на Съда най-късно на последния ден от шестмесечния срок.

✓ Оплакванията се отнасят до нарушение на едно или повече от правата, защитени в Конвенцията или нейните Протоколи;

✓ Оплакванията са насочени срещу държава, която е ратифицирала Конвенцията или съответния Протокол, гарантиращ правото, за което се твърди, че е нарушено;

✓ Оплакванията се отнасят до въпроси, които ангажират отговорността на органите на държавна власт или на местно самоуправление (законодателни органи, административни органи, съдилища и др.). Съдът не може да разглежда жалби, насочени срещу физически лица или частноправни организации;

✓ Оплакванията се отнасят до действия и събития, настъпили след датата на ратификация на Конвенцията или на съответния Протокол от държавата-ответник;

✓ Жалбоподателят е лично и пряко засегнат/а от твърдяното нарушение на защитено от Конвенцията право (има „качеството на жертва“);

✓ Оплакванията почиват на убедителни доказателства: Трябва да се обосноват оплакванията, като се изложи ясно какво се е случило и да се приложат документи, решения, медицински заключения, свидетелски показания и други материали в подкрепа на твърденията.

✓ Жалбоподателят е в състояние да докаже, че фактите, от които се оплаква, представляват неоправдана намеса в основно негово право. Той не може да се оплаква от съдебно решение, просто защото го смята за несправедливо или погрешно. Съдът не е апелативна инстанция спрямо националните съдилища и не може да отменя или да изменя решенията им в този смисъл;

✓ Оплакванията не са били вече разгледани от Съда или от друг международен орган;

✓ Жалбата да не е лекомислено подадена, да не е повтаряща се безпредметна жалба, която не подобава да бъде поставена за разглеждане пред международна юрисдикция; в нея да не се използва оскърбителен или обиден език. В тези случаи жалбата може да бъде отхвърлена, поради злоупотреба с правото на жалба.

✓ Проблемът, от който се оплаква жалбоподателят, не му е причинил реална и значителна вреда, не повдига нови въпроси в областта на правата на човека, налагащи обсъждане на международно ниво, и вече е бил разгледан от национален съд.

2. Критерии (филтри) за основателност

Изведените стандарти на ЕСПЧ са подробно разгледани по-горе при административната практика на ИВСС и МП, а така също и при разгледаната съдебна

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

практика по АПК и по чл.26 ЗОДОВ.

5. УРЕДБА В ПРОЦЕСУАЛНИТЕ ЗАКОНИ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА СРОК ПРИ БАВНОСТ

Правната уредба се съдържа се в процесуалните закони за определяне на срок при бавност (чл. 255 и следващи от ГПК), респ. за ускоряване на съдебното производство в наказателния процес (чл. 368 и следващи от НПК):

✓ Когато съдът не извърши своевременно определено процесуално действие, страната може във всяко положение на делото да подаде молба за определяне на подходящ срок за извършването му (чл. 255, ал. 1 ГПК);

✓ Ако от образуване на производството пред първата инстанция са изтекли повече от две години или повече от една година във въззивното производство, страните могат да направят искане за ускоряване (368а, ал. 1, изр. 1 НПК).

Цитираните норми уреждат процесуални способности за ускоряване на производството, когато то е висящо, а не компенсаторно средство за защита на установено нарушено право за решаване на делото в разумен срок. Доколкото тази уредба обаче е приета с мотивите за съкращаване продължителността на производството, считаме, че следва да попадне в обхвата на разработвания модел за правна помощ на гражданите и бизнеса, с цел намаляване на случаите на забавено правосъдие, активност на гражданите при упражняване на процесуалните права и като форма на мониторинг на ефективността на съдебната реформа.

Аргумент в тази посока представляват и някои съдебни решения, в които е прието, че процесуалното поведение на страните и техните процесуални или законни представители (включително дали са използвали възможността да подадат жалба за бавност, когато е имало процесуална възможност за това) е критерий при определяне обезщетението при забавено правосъдие. Неизползването на този инструмент е причина поведението на заявителя да се прецени като недостатъчно активно и основание за намаляване на обезщетението за забавено правосъдие.

V. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ НА ГРАЖДАНИ И ЮРИДИЧЕСКИ ЛИЦА

Предоставянето на правна помощ на гражданите и бизнеса по разработения модел за правна помощ включва популяризирането на образците на документи, указанията, инструкциите – неразделна част от настоящия модел на правна помощ. Включва също така и предоставянето на квалифицирана експертна помощ при случаите на забавено правосъдие, с които биваме сезирани.

1. ПОДХОДИ ПРИ ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

Изведените критерии (филтри) улесняват ефективното и систематизирано предоставяне на правна помощ на гражданите и бизнеса в случаите на забавено правосъдие,

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

включително дават възможност заинтересованите лица сами да упражнят правата си при някои способи на защита на нарушеното право. Достатъчно е заинтересованото лице да се запознае с изведените критерии (филтри) за допустимост и основателност на искането, респективно да ползва образците на документи – неразделна част на настоящия документ, ведно с инструкциите и указанията за тяхното попълване и за развитие на съответното производство.

При други способи на защита е необходимо не само да се прецизира подавания документ, но и той да бъде изготвен за конкретния случай. Така например при подаването на иск по чл. 26 ЗОДОВ в тежест на ищеца е да докаже всяко твърдение, на което основава исковата си претенция, като недоказването ѝ ще бъде основание за отхвърляне на иска. Представянето на образец на искова молба би означавало тя да бъде бланкетна, а формалният подход тук е абсолютна предпоставка за недоказване на исковата претенция, респективно отхвърлянето ѝ като неоснователна. Ето защо за тези случаи предоставената информация има спомагателно значение, но не изключва необходимостта от квалифицираната ни експертна помощ.

2. МЕТОДИ ЗА ГАРАНТИРАНЕ И ОЦЕНКА КАЧЕСТВОТО НА ПРАВНАТА ПОМОЩ:

Въпросът за качеството на правната помощ е основен, а то е гарантирано само при прилагането на конкретни методи за наблюдение, измерване и оценка на качеството. Ползваните в настоящия модел за правна помощ методи комбинират стандарти за контрол на качеството на правната помощ в страните на Европейския съюз и се базират на:

- ✓ Зачитане на нормативно установените изисквания за упражняване на адвокатската професия;
- ✓ Дисциплинарна отговорност;
- ✓ Вътрешна или външна проверка на жалби от клиенти;
- ✓ Проверка от колега;
- ✓ Таен клиент;
- ✓ Оценка на удовлетвореността (възприятая) на потребителите на правна помощ;
- ✓ Анализ на предоставената правна помощ.

VI. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПУБЛИЧНО ДОСТЪПНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ГРАЖДАНИТЕ ПРИ ЗАБАВЕН СЪДЕБЕН ПРОЦЕС

Систематизираната тук информация и изготвените инструкции и образци на документи, които улесняват защитата на правата и законните интереси на засегнатите от случаи на забавено правосъдие лица, ще бъдат популяризирани чрез различни канали за комуникация. В рамките на проекта се предвижда те да бъдат публикувани на официалната интернет страница на Фондация „Права за теб“, както и да послужат за разработването на специализирани брошури, които да бъдат разпространявани в съдилищата в гр. София.

От практическа гледна точка представените образци на документи следва да се

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

разглеждат ведно с указанията към всеки от способите на защита, представени в обобщен вид по-долу. За целта е използван кратък и достъпен език, който да улеснява гражданите и бизнеса при информирането им за правото им на разглеждане и решаване на делото в разумен срок, а не да дописва закона и да налага необходимост от тълкуване от юрист.

1. ПРОЦЕДУРА ПО ГЛАВА ТРЕТА „А“ ОТ ЗСВ

1.1. Правна уредба: Глава трета „а“, от чл. 60 „а“ до 60 „м“ на ЗСВ, в сила от 01.10.2012 г., урежда правото на гражданите и юридическите лица да подават заявления срещу актове, действия или бездействия на органите на съдебната власт, с които се нарушава правото им на разглеждане и решаване на делото в разумен срок.

1.2. Процедура: Заявленията се подават от граждани и юридически лица, които са:

1. страни по приключени граждански, административни и наказателни производства;
2. обвиняеми, пострадали или оцетени юридически лица по прекратени досъдебни производства.

По реда на тази глава се определя и изплаща обезщетение в съответствие с практиката на Европейския съд по правата на човека в размер не повече от 10 000 лв.

Заявленията се подават в 6-месечен срок от приключване на съответното производство с окончателен акт чрез Инспектората към Висшия съдебен съвет до министъра на правосъдието.

Заявлението трябва да е написано на български език и да съдържа реквизитите по чл. 60б, ал. 1 на ЗСВ, а именно:

1. имената по документ за самоличност, единен граждански номер и адрес, телефон, факс и електронен адрес, ако има такъв – за българските граждани;
2. имената по документ за самоличност, личен номер на чужденец и адрес, телефон, факс и електронен адрес, ако има такъв – за чужденците;
3. фирмата на търговеца или наименованието на юридическото лице, изписани и на български език, седалището и последния посочен в съответния регистър адрес на управление и електронния му адрес;
4. посочване на акта, действието или бездействието, с което е извършено нарушението от съответния орган;
5. органа, до който се подава заявлението;
6. в какво се състои искането;
7. подпис на заявителя.

Заявителят прилага декларация, че не е правил искане за обезщетение за същото нарушение и обезщетение не му е изплатено по друг ред съгласно изискването на чл. 60б, ал. 2 ЗСВ.

Неразделна част от настоящите указания по процедурата са:

- *Приложение № 2 - Образец на заявление до ИВСС за констатиране на нарушаване правото на разглеждане и решаване на дело в разумен срок;*

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- **Приложение № 3** - Образец на декларация по чл. 60б, ал. 2 ЗСВ при подаване на заявление през ИВСС при забавено правосъдие

Производството е безплатно. По него не се събират държавни такси.

Проверката на обстоятелствата и произнасянето по заявлението се извършват в 6-месечен срок от постъпването му. Извършва се от Инспектората към Висшия съдебен съвет, към който е създадено специализирано звено. Главният инспектор разпределя постъпилите заявления на състав от инспектор и двама експерти на принципа на случайния подбор, като единият от експертите определя за докладчик.

За резултатите от проверката се съставя констативен протокол, в който се съдържат данни за общия период на производството; за периода на забавяне, за което отговорност носи компетентният орган; за периода на забавяне, което се дължи на действия или бездействия на заявителя или на негов законен или процесуален представител.

Констативният протокол следва да се изготви в 4-месечен срок от постъпване на заявлението и заедно със заявлението и всички постъпили към него документи се изпраща незабавно на министъра на правосъдието.

Министърът на правосъдието или оправомощено от него лице въз основа на установените от проверяващия състав факти и обстоятелства отхвърля заявлението като неоснователно, когато:

- продължителността на производството не надхвърля разумния срок;
- забавянето се дължи на действия или бездействия на заявителя или на негов законен или процесуален представител.

Когато правото на заявителя на разглеждане и решаване на делото в разумен срок е нарушено, министърът на правосъдието или оправомощено от него лице определя размер на обезщетението съобразно практиката на Европейския съд по правата на човека и предлага сключване на споразумение със заявителя.

Лицата, получили обезщетение по реда на тази глава, не могат да търсят обезщетение на същото основание по съдебен ред. Размерът на обезщетението не може да бъде повече от 10 000 лв., но ако сумата не удовлетворява заявителя, той може да сезира компетентния съд, който със съдебно решение да определи размерът.

2. ПРОИЗВОДСТВО ПРЕД АДМИНИСТРАТИВНИТЕ СЪДИЛИЩА ПО ГЛАВА ТРЕТА „а“ ЗСВ

2.1. Правна уредба: Актовете, постановявани по реда на глава трета „а“ от ЗСВ засягат правата на граждани и юридически лица, и могат да бъдат обжалвани пред съд съгласно общата клауза на чл. 120, ал. 2 от Конституцията на Р България.

Предмет на съдебен контрол в производството е индивидуален административен акт, постановен от министъра на правосъдието в хода на административното производство по глава трета „а“ ЗСВ.

2.2. Процедура: Съдебното производство е двуинстанционно.

Като първа инстанция делото е подсъдно на Върховния административен съд, 3-

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

членен състав.

Административният акт може да се оспори в 14-дневен срок от съобщаването му на заинтересованото лице.

Жалбата се подава в писмена форма и трябва да съдържа:

1. посочване на съда;
2. трите имена и адрес, телефон, факс и електронен адрес, ако има такъв - за българските граждани, номера на телефона, факса или телекса или електронен адрес, ако има такъв;
3. трите имена и адрес, личния номер - за чужденец, и адреса, заявен в съответната администрация, телефон, факс и електронен адрес, ако има такъв;
4. фирмата на търговеца или наименованието на юридическото лице, изписани и на български език, седалището, последния посочен в съответния регистър адрес на управление и електронния му адрес;
5. означение на обжалвания административен акт;
6. указание в какво се състои незаконосъобразността на акта;
7. в какво се състои искането;
8. подпис на лицето, което подава жалбата или протеста.
9. доказателствата, които жалбоподателят иска да бъдат събрани и представяне на писмените доказателства, с които разполага.

Към жалбата се прилагат:

1. удостоверение за съществуването и представителството на организация - жалбоподател;
2. пълномощно, когато жалбата се подава от пълномощник;
3. документ за платена държавна такса, ако такава се дължи;
4. преписи от жалбата или протеста, от писмените доказателства и от приложенията според броя на останалите страни.

По жалбата срещу административния акт пред първа инстанция се събира проста такса, както следва:

- а) от юридическите лица с нестопанска цел и от физическите лица, които не са търговци – 10 лв.;
- б) от юридически лица, без посочените в буква "а", и от физическите лица - търговци по смисъла на Търговския закон – 50 лв.

Жалбата се подава чрез органа, издал оспорвания акт тоест чрез министъра на правосъдието до Върховния административен съд, 3-членен състав.

В тридневен срок от изтичането на сроковете за оспорване министърът на правосъдието следва да изпрати жалбата заедно със заверено копие от цялата преписка по издаването на акта на съда, като уведомява подателя на жалбата за това. Към преписката е длъжен да приложи списък на страните в производството по издаване на административния акт с посочване на адресите, на които те последно са били призовани. Ако министърът на

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

правосъдието не изпълни тези си задължения, съдът изисква преписката служебно въз основа на копие от жалбата.

Като втора инстанция (при подаване на касационна жалба от някоя от страните в производството) делото е подсъдно на ВАС, 5-членен състав.

При касационно оспорване жалбата се подава до ВАС, 5-членен състав чрез съда, който е постановил първоинстанционното решение, тоест в случая чрез ВАС, 3-членен състав в 14-дневен срок от деня на съобщението, че решението е изготвено.

Жалбата се подава в писмена форма и трябва да съдържа:

1. посочване на съда;
2. името и точния адрес на жалбоподателя, а ако е физическо лице - и неговия единен граждански номер, името и точния адрес на законния представител или пълномощник, ако има такива;
3. означение на обжалваното решение;
4. точно и мотивирано посочване на конкретните пороци на решението, които съставляват касационни основания;
5. в какво се състои искането;
6. подпис на лицето, което подава жалбата или протеста.

Обръщаме внимание на разпоредбата на чл. 212, ал. 2 АПК (Изм. - ДВ, бр. 77 от 2018 г., в сила от 01.01.2019 г., доп. - ДВ, бр. 94 от 2019 г.), съгласно която касационната жалба, с изключение на дела по Закона за административните нарушения и наказания, дела за пенсионно, здравно и социално осигуряване и подпомагане, дела, по които жалбоподателят е освободен от държавна такса или е лице, лишено от свобода с влязла в сила присъда, се приподписва от адвокат или юрисконсулт, освен когато жалбоподателят или неговият представител има юридическа правоспособност. Към искането се прилага пълномощно за приподписването, а когато жалбоподателят или неговият представител има юридическа правоспособност - удостоверение за юридическа правоспособност.

Към жалбата се прилагат:

1. удостоверение за съществуването и представителството на организацията - жалбоподател, освен ако е представено пред първата инстанция;
2. пълномощно, когато жалбата се подава от пълномощник;
3. документ за платена държавна такса, ако такава се дължи;
4. преписи от жалбата или протеста, от писмените доказателства и от приложенията според броя на останалите страни.

Съгласно разпоредбата на чл. 227а, ал. 1 (нов - ДВ, бр. 77 от 2018 г., в сила от 01.01.2019 г.) Касационният жалбоподател внася предварително държавна такса в размер на 70 лв. за

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

гражданите, едноличните търговци, държавните и общинските органи и за други лица, осъществяващи публични функции, и организации, предоставящи обществени услуги, и в размер на 370 лв. за организациите. Когато има определяем материален интерес по делото, тези такси не се дължат, а се дължи такса, определена като процент от интереса.

Държавна такса по производството не се внася от граждани, за които е признато от съда, че нямат достатъчно средства да я заплатят. При разглеждане на молбата за освобождаване от държавна такса съдът взема предвид:

1. доходите на лицето и на неговото семейство;
2. имущественото състояние, удостоверено с писмена декларация;
3. семейното положение;
4. здравословното състояние;
5. трудовата заетост;
6. възрастта;
7. други относими обстоятелства.

Когато има определяем материален интерес по делото, държавната такса за гражданите, едноличните търговци, организациите, държавните и общинските органи и за други лица, осъществяващи публични функции, и организации, предоставящи обществени услуги, е пропорционална и е в размер 0,8 на сто от материалния интерес, но не повече от 1700 лв., а в случаите, когато материалният интерес е над 10 000 000 лв. - таксата е в размер 4500 лв.

Неразделна част от настоящите указания по процедурата са:

- *Приложение № 4 - Образец на жалба пред ВАС, 3-членен състав срещу отказ на МП по глава трета „а“ ЗСВ*
- *Приложение № 5 - Образец на касационна жалба пред ВАС, 5-членен състав срещу съдебно решение на ВАС, 3-членен състав*

3. СЪДЕБНО ПРОИЗВОДСТВО ПО чл. 26 от ЗОДОВ

Със закона за изменение и допълнение на ЗОДОВ от 15 декември 2012 г., считано от тази дата, отговорността на държавата за вредите, причинени на граждани и на юридически лица от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок съгласно чл. 6 § 1 от Конвенцията може да бъде ангажирана по съдебен ред. Обезщетението може да се търси само по реда на този закон, а не по общия ред (чл. 8, ал.1 ЗОДОВ).

Исковете се разглеждат по реда на ГПК, като искът за обезщетение може да се предяви както по време на висящността на производството, така и след приключването му (чл. 26). Абсолютна процесуална предпоставка за предявяването на иск за обезщетение при приключило производство обаче е изчерпването на административната процедура по ЗСВ (чл.8, ал.2)

Исковете се разглеждат по реда на Гражданския процесуален кодекс, като съдът взема предвид общата продължителност и предмета на производството, неговата

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

фактическа и правна сложност, поведението на страните и на техните процесуални или законни представители, поведението на останалите участници в процеса и на компетентните органи, както и други факти, които имат значение за правилното решаване на спора.

Кой е компетентният съд в производствата по ЗОДОВ? Отговорът на този въпрос е предмет на общо Тълкувателно постановление № 2 на ОСС от ГК от ВКС и ОСС от I и II колегия на ВАС от 19 май 2015 г., съгласно което:

1. Делата по искиве за вреди от незаконосъобразни наказателни постановления, действия и бездействия по налагане на административни наказания, включително и такива за присъждане на разноски в производството по обжалване, са подсъдни на административните съдилища;
2. Делата по искиве за вреди от незаконосъобразни действия и бездействия на администрацията на органите на съдебната власт са подсъдни на гражданските съдилища;
3. Делата по искиве за вреди, произтичащи от транспортно-комуникационни мрежи и съоръжения, собственост на държавата и общините, са подсъдни на гражданските съдилища;
4. Делата по искиве за вреди от нарушение на права на граждани, свързани с равенство в третирането, причинени от незаконни актове, действия или бездействия на държавни органи и длъжностни лица, са подсъдни на административните съдилища и когато не е проведено производство по раздел първи от Закона за защита от дискриминация;
5. Делата по искиве за вреди, произтичащи от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на съдебните изпълнители са подсъдни на гражданските съдилища;
6. Делата по искиве за вреди от недопускане на възстановен държавен служител да изпълнява съответната длъжност са подсъдни на административните съдилища. Другите имуществените спорове, извън глава шеста от Закона за държавния служител, които не се основават на незаконосъобразни актове, действия или бездействия на административен орган или длъжностни лица, се предявяват по общия исков ред пред гражданските съдилища;
7. Делата по искиве за вреди, произтичащи от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на длъжностни лица по регистрация по Закона за търговския регистър са подсъдни на гражданските съдилища;
8. Делата по искиве за вреди от незаконосъобразни актове, действия и бездействия на органите по изпълнение на наказанията при и по повод изпълнение на наказанията лишаване от свобода и пробация, или задържане с мярка за неотклонение задържане под стража са подсъдни на административните съдилища;
9. Компетентен да се произнесе по подадени жалби срещу актове по приложението на чл.24а от ЗСПЗЗ е административния съд;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

10. Компетентен да се произнесе по жалба срещу заповед на кмета на общината за изземване на земи от общинския поземлен фонд по чл.34, ал.4 от ЗСПЗЗ е административния съд;

Важно: Съгласно аргументацията в тълкувателното постановление, компетентен съд по дела срещу съдилищата при забавено правосъдие следва да е съответния съд от системата на гражданските (общини) съдилища.

По иска по чл. 26, ал. 3 ЗОДОВ надлежни ответници са съдилищата, в състава на които са съдиите, за които се твърди да са причинител на увреждането. Следователно надлежен ответник по иск срещу СРС ще е СРС, а СРС ще се яви и компетентния да разгледа спора съд, ако искът е под 25 000 лева.

По реда на ЗОДОВ са предвидени специални правила, улесняващи достъпа до съд, поради което таксите са прости: 10 лв. по исковите молби и 5 лв. за обжалване пред въззивна и касационна инстанция, при това разноските по делата и изпълнението не се внасят предварително.

При подаването на иск по чл. 26 ЗОДОВ в тежест на ищеца е да докаже всяко твърдение, на което основава исковата си претенция, като недоказването ѝ ще бъде основание за отхвърляне на иска, поради което предоставената информация има спомагателно значение и не изключва необходимостта от правната помощ на юрист.

4. ПОДАВАНЕ НА ЖАЛБА ПРЕД ЕСПЧ

Критериите (филтрите) за допустимост и основателност на жалба пред ЕСПЧ са подробно изложени в съответния раздел за производството по-горе и препоръчваме да се запознаете с тях преди да вземете решение за подаване на такава.

Следва да подчертаем, че на официалната интернет страница на ЕСПЧ са публикувани на всички езици на държавите членки, включително на български език:

- Формуляр на жалбата
- Обяснителна бележка за попълване на формуляра на жалбата;
- Формуляр на пълномощно;
- Полезна информация за попълването и подаването на документите.

Тези образци на документи съдържат строго определена форма и реквизити, подлежат на периодична промяна, във всеки конкретен случай и във всеки момент следва да се ползват само и единствено от официалната интернет страница на институцията <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/forms/bul&c=>.

5. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА СРОК ПРИ БАВНОСТ ПО ВИСЯЩО ДЕЛО

Правна уредба: Съдържа се в процесуалните закони за определяне на срок при бавност (чл. 255 и следващи от ГПК), респ. за ускоряване на съдебното производство в наказателния процес (чл. 368 и следващи от НПК):

✓ Когато съдът не извърши своевременно определено процесуално действие, страната може във всяко положение на делото да подаде молба за определяне на подходящ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРАВАЗАТЕВ
МЯСТО
ЗА БИЗНЕСА И ХОРАТА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

срок за извършването му (чл. 255, ал. 1 ГПК);

✓ Ако от образуване на производството пред първата инстанция са изтекли повече от две години или повече от една година във въззивното производство, страните могат да направят искане за ускоряване (Зб8а, ал. 1, изр. 1 НПК).

Тези норми уреждат способности за ускоряване на производството, когато делото не е приключено, а е висящо.

Обръщаме внимание, че според практиката на някои съдилища, ако лицето или неговият представител/ пълномощник са имали възможност, а не са упражнили правото си да ускорят производството, то това време се „изважда“ от общата продължителност на производството, респективно се намалява обезщетението за бавен съдебен процес.

Неразделна част от настоящите указания по процедурата са:

- **Приложение № 6** – Образец на молба за определяне на подходящ срок за процесуално действие при бавност по висящо гражданско дело;
- **Приложение № 7** - Образец на искане за ускоряване по висящо наказателно дело

VII. ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

1) Настоящият модел за правна помощ на гражданите и бизнеса в случаи на забавено правосъдие може да функционира без специализирана електронна система, единствено със средствата за електронна кореспонденция при подаване на сигнали и последваща комуникация с гражданите. Същият отговаря на необходимите характеристики за последващото му автоматизиране чрез електронна система - предпоставка за устойчивост и мултиплициране на резултатите вследствие изпълнението на проекта.

2) Настоящият модел за предоставяне на правна помощ относно правото на разглеждане и решаване на делата в разумен срок съдържа съпътстваща документация/ инструкции и образци на документи за функционирането на този модел. Същите са неразделна част от настоящия документ:

- **Приложение № 1** - Данни за постъпилите и разгледаните заявления от Инспектората на ВСС по глава трета „а“ ЗСВ по тримесечни периоди от 01.10.2012 г. до 31.03.2019 г.
- **Приложение № 2** - Образец на заявление до ИВСС за констатиране на нарушаване правото на разглеждане и решаване на дело в разумен срок;
- **Приложение № 3** - Образец на декларация по чл. 60б, ал. 2 ЗСВ при подаване на заявление през ИВСС при забавено правосъдие;
- **Приложение № 4** - Образец на жалба пред ВАС, 3-членен състав срещу отказ на МП по глава трета „а“ ЗСВ;
- **Приложение № 5** - Образец на касационна жалба пред ВАС, 5-членен с-в срещу съдебно решение на ВАС, 3-членен с-в;
- **Приложение № 6** – Образец на молба за определяне на подходящ срок за процесуално действие при бавност по висящо гражданско дело;
- **Приложение № 7** - Образец на искане за ускоряване по висящо наказателно дело.